

A FELSŐ-MAGYARORSZÁGI RENDEK KASSAI RÉSZGYŰLÉSE 1607 MÁRCIUSÁBAN

Benda Kálmán

Az alábbiakban a felső-magyarországi rendek 1607 márciusi kassai részgyűlésének két iratát adjuk közre.¹ Az iratok — a királyi biztosok előterjesztése és a rendek rá adott válasza, egyben a gyűlés végzése — megismertetnek bennünket a Bocskai-szabadságharcot követő hónapok kelet-magyarországi problémáival. Látjuk a még megoldatlan sérelmeket, a teljes pénztelenségből és általános elszegényedésből adódó problémákat, ugyanakkor kirajzolódik a megnemesített hajdúk és a megyei nemesség egymás iránti csillapíthatatlan gyűlölete s a Rudolf nevében kormányzó Mátyás főherceg, illetve biztosai és a bécsi békéhez ragaszkodó magyar rendek ellentéte. Az ekkor még lappangó belső és külső ellentétek alig néhány hónap múlva országos hajdú-felkelést váltottak ki. Ezzel megindult azoknak az eseményeknek a sora, amelyek a magyar nemesség és Mátyás főherceg összefogásán keresztül Rudolf császár-király lemondatásában, II. Mátyás királlyá választásában és az 1608-as törvényekben, a magyar nemesi-rendi hatalom soha korábban nem ismert kiteljesedésében csúcsozódtak ki.

Közlésünk ehhez a forrongó időszakhoz, az ország északkeleti részén megindult erjedéshez kíván adatokat szolgáltatni. Tegyük hozzá, hogy történetírásunk mindeddig sem Thurzó György királyi biztos megbízatásáról, sem arról nem tudott, hogy Kassán részgyűlés megtartására került sor. Az iratok keletkezésének, a részgyűlés körülményeinek jobb megértéséhez előljáróban tényszerű rövideggel utalunk a főbb eseményekre.

1606. december 29-én — néhány nappal a bécsi és a zsitvatoroki béke aláírása után — meghalt Bocskai István. Az uralma alá tartozó országrészben, a kassai országgyűlés korábbi végzése alapján, az irányítást a kormányzóvá választott Homonnai Bálint és Nyáry Pál vették át. Rájuk várt a feladat, hogy a bécsi béke értelmében a király megbízottainak átadják a felkelők által kézbe tartott magyarországi várakat és városokat, nemkülönben azokat a területeket, amelyeket a béke öröklési joggal engedett át Bocskainak, a fejedelem magtalan halála után azonban ezek is visszazálltak a magyar korona fennhatósága alá. Ez az utóbbi terület, melynek megszerzése az udvarnak különösen sürgős volt: Ugocsa, Bereg, Szabolcs és Szatmár megye, Kálló és Szatmár várával, továbbá Tokaj vára minden tartozékával, közte Tarcál, Bodrogeresztúr és Olaszliszka mezővárosok.

¹ Az itt közölt két irat a Magyar Országgyűlési Emlékek iratsorozat anyaggyűjtési munkálatai során került felkutatásra és kidolgozásra.

Az ország Rudolf király által kinevezett kormányzója, Mátyás főherceg, a királysághoz visszakerülő kelet-magyarországi területek átvételére még 1606. december 7-én, tehát Bocskai életében, Thurzó Györgyöt és Forgách Zsigmondot jelölte ki királyi biztosi minőségben. Utasításuk különösen Kassa városának azonnali birtokbavételét hangsúlyozta, s meghagyta, hogy a megyéktől, városoktól és végvároktól egyaránt vegyék ki a hűségesküt. Elrendelte, hogy karhatalomnak fogadjanak fel 1000 lovas és 2000 gyalogost, s ezek támogatásával vigyék keresztül, hogy azok a birtokok, amelyeket Bocskai eladományozott, mert birtokosaik az uralkodó hűségén maradtak, visszakérüljenek korábbi tulajdonosaikhoz. A Szepesi Kamarát helyezték újra működésbe, és adjanak tájékoztatást a kamarai bevételekről.² Ezzel egyidőben a főherceg írásban fordult a felső-magyarországi törvényhatóságokhoz, hogy biztosi kezébe tegyék le az esküt.³

Bocskai halálának hírére — ami január 8-án érkezett Bécsbe — a főherceg kiterjesztette Thurzó és Forgách megbízatását a csak a fejedelemnek juttatott területek átvételére is.⁴ Január 16-án utasította Thurzót, hogy biztostársával azonnal induljon Kassára, majd 17-én kiegészítőleg elrendelte, hogy Dóczy András Bars megyei főispán is kapcsolódjék munkájukhoz biztosi minőségben.⁵

Thurzó úgy vélte, hogy amíg Bocskai holttestével a gyászmenet el nem indult Kassáról Gyulafehérvárra, addig nem lehet az átadásról tárgyalni.⁶ Mivel a gyászmenet elindulását február 1-ére tervezték, Thurzó csak január 30-án indult el Árva várából és február 3-án érkezett Lőcsére, ahol a városi tanács vendégelte.⁷ Forgách Zsigmond korábban indult, ekkor már saját birtokán, az Eperjestől északra fekvő Hertneken várakozott Thurzóra.⁸ A két biztos február 4-én találkozott egymással Eperjesen. Dóczy András már február 2-ától Kassán várt rájuk.⁹

Nyáry Pál már január 14-én biztosította Illésházyt: „Énnekem erre az egész földre szorgalmatos gondom leszen, meg is tartjuk az országot az koronás királynak, kegyelmednek semmi kétségének ebben nem köll lenni. A bécsi végzés szerint semmi dolog nem máslődik.”¹⁰ Pár nappal később Thurzónak is megírta: „Az Kamora házát is mindgyárast az szegény urunk halála után itt magam kezéhez vettem, le is pecsételttem, kiben minden levelek helyben maradnak, abbul nem leszen semmi fogyatkozás, kegyelmetek bízvást alá-

2 Az utasítás XIX. századi másolata Kazinczy Gábor gyűjteményében: MTAK Ms. 4878. 79—84. old. — A Thurzó és Forgách nevére szóló megbízólevél, 1606. dec. 7.: OL Thurzó család lt. Fasc. 10, N. 89. — Mátyás főherceg ezügyben Thurzóhoz írt levele, 1606. dec. 2.: uo. Fasc. 19. N. 19.

3 HKA Anhang vermischter ung. Gegenst. Fasc. 50. Conv. 1607. Fol. 1. — A megyékhez küldött példányai: BZmL: 2 Zemplén m. lt. Fasc. 198. N. 44; ZOGA Ung. m. lt. 4. fond, 2. k. 253. sz.

4 OL Thurzó család lt. Fasc. 22. N. 2.

5 Uo. Fasc. 10. N. 23 és Fasc. 19. N. 20 — Dóczy levele Thurzóhoz, melyben közli, hogy a főherceg utasítására ő is résztvesz „az alföldi commissióban”, Galgóc, 1607. jan. 20.: ŠABB: B. Thurzó lev. N. 135.

6 Jelentése Mátyás főherceghez, Árva vára, 1607. jan. 29.: OL. Thurzó család lt. Fasc. 1. N. 22.

7 Hain Gáspár lőcsei krónikája. Kiadták Bal Jeromos, Förster Jenő és Kauffmann Aurél. Lőcse 1910—12. 145. old.

8 Forgách jelentései Mátyás főherceghez, 1607. jan. 30.: KA Hofkriegsrat. Prager Hofkriegsrat Akten, Fasc. 72. N. 73. és 1607. febr. 4.: HKA Anhang vermischter ung. Gegenst. Fasc. 50, Conv. 1607. Fol. 17—18.

9 Nyáry Pál Illésházyhoz 1607. febr. 3.: *Történelmi Tár* 1876. 867. old.

10 Nyáry Pál Illésházyhoz, 1607. jan. 14.: OL Batthyány család lt. Illésházy lt. Lad. 1, Fasc. 17, Fol. 70.

jöhetnek. Csakhogy pénzt hozzon kegyelmetek, az kivel mind ez hajdúságot leszállíthassuk, mind peng az országot jómódjával helyben hagyhassák, mert mi őfelségének is megírtuk odafől, hogy itt pusztá az klastrom, nincsen mihez nyúlunk.”¹¹

Mivel Nyáry és Homonnai a Bocskai holttestét vivő gyászmenettel február 3-án Erdélybe indult, a kormányzást Mágochy Ferencre ruházták, tanácsosokul adva mellé Bakos Jánost, Hoffman Györgyöt, Kellemesi Mihályt és Orlé Miklóst. Utasításuk lényege az volt, hogy a bécsi béke értelmében a törvényhatóságok megbízottainak jelenlétében adják át az uralkodó emberének a felső-magyarországi területeket, beleértve Kassa városát és a végvárat is, de kivéve Szatmár és Tokaj várát, mert ezeket Bocskai örökjogon kapta, végrendeletileg eladományozta, s kapitányait megeskette, hogy csak a végrendeletben megnevezettek előtt nyitnak kaput. Ezért — mondja az utasítás — a két vár hovatarozásának ügyében döntsön a legközelebbi országgyűlés.¹²

Mágochy már február 4-én szétküldte a meghívót, amely ugyanazon hónap 11-ére gyűlést hirdetett Kassára. A meghívót a keleti országrész minden érdekelt törvényhatósága megkapta. Ezek az alábbiak voltak: Bereg, Ugocsa, Ung, Szatmár, Szabolcs, Zemplén, Abaúj, Torna, Sáros, Szepes, Borsod, Gömör, Heves megyék, továbbá Kassa, Nagybánya, Felsőbánya, Lőcse, Eperjes, Késmárk, Bártfa és Kisszeben városa. Személyre szóló meghívót kaptak az ú. n. „nagyságosok”, az előkelő urak, a kamarai tisztviselők és a végvárat kapitányai.¹³

Thurzó és Forgách február 5-én vonultak be Kassára, ahol azonnal megkezdték tárgyalásaikat Mágochyval.¹⁴ A február 11-ére összehívott rendek küldöttei azonban késtek, úgyhogy a gyűlést másnapra kellett halasztani. 12-én a 13 megye és a városok küldöttei kinyilvánították készségüket, hogy a király hűségére térnek, s mindjárt le is tették az esküt. Elhatározták, hogy Dóczy András vezetésével követeket küldenek Tokajba, Kállóba és Szatmár várába, hogy őrségük tegye le a hűségesküt Rudolf királyra. Mindez néhány óra alatt végbement, a küldöttek még aznap eltávoztak.¹⁵

Tokaj várának kapitánya, Dessewffy János, egynapos tárgyalás után, február 20-án az őrséggel együtt fölesküdött az uralkodóra, s példáját 23-án követte Kálló vára, ahol Rákóczi Lajos távollétében (a gyászmenettel ment Erdélybe) Fekete János vicekapitány parancsnokolt. Szatmár vára kapitánya, Bocskai Miklós, a meghalt fejedelem unokaöccse azonban megtagadta a hódolást. A biztosokat be sem engedte a várba, s közölte, hogy csak az országgyűlés végzésének hajlandó engedelmeskedni.¹⁶

11 Nyáry Pál Thurzó Györgynek, 1607. jan. 18.: ŠABB: B Thurzó lev. N. 418.

12 A Mágochynak adott utasítás: BZmL:2 Zemplén m. It. Diéta Fasc. 1607—1684. Fol. 3.

13 A meghívóból mindedig nem került elő példány. A lényegre ld. a királyi biztosok jelentését Mátyás főherceghez, 1607. febr. 12, Kassa: HKA Anhang vermischter ung. Gegenst, Fasc. 50, Conv. 1607. Fol. 67—70.

14 Mágochy Ferenc és a mellé rendelt tanácsosok Homonnai Bálintnak és Nyáry Pálnak, 1607. febr. 8, Kassa: OL Zichy család It. Missiles N. 1078.

15 Ld. a biztosok már idézett 1607. febr. 12-i jelentését.

16 Tokaj vára meghódolására ld. Dóczy és biztostársai jelentését Thurzóhoz, 1607. febr. 20.: HKA Anhang vermischter ung. Gegenst. Fasc. 50. Conv. 1607, Fol. 146—148; Kálló várára ld. ugyanazok jelentését, 1607. febr. 23.: OL Thurzó cs. It. Fasc. 57, N. 1.; A szatmári sikertelen tárgyalásokra ld. a királyi biztosok jelentését, 1607. március 5.: HHStA Hungarica. Allg. Akten Fasc. 152, Conv. a Fol. 64—65.

Bocskai Miklós magatartása nem adott volna különösebb aggodalomra okot, ha bizonyos jelenségek nem mutatják, hogy nem áll egyedül. Homonnai Bálint, Bocskai hadainak egykori fővezére, akit éppen ezekben a napokban ütött el Rákóczi Zsigmond az erdélyi fejedelemségtől, szinte nyíltan szervezkedett a hatalom megszerzésére: közvetlen kapcsolatba lépett a budai pasával, sőt magával a Portával is, s megszerezte a hajdúk támogatását, akiket Bocskai közösségi nemesi jogokkal letelepített ugyan, Szabolcs és Bihar megye nemesei azonban mindent elkövettek, hogy a számukra kiutalt területet ne foglalhassák el. Nemesek és a fegyveres hajdúk közt mindennaposak voltak a tettleges összecsapások, s a hajdú csapatok leszállítására azért sem kerülhetett sor, mert Bocskaitól ígért zsoldjukat nem tudták kifizetni. A királyi biztosokat Mátyás főherceg egy fillér nélkül indította útnak, s a háborútól elpusztított, elszegényedett vidéken még kölcsönhöz sem igen juthattak. Jelentéseikből szomorú kép tárul elénk erről az országgrészről: felégetett, kirabolt falvak, éhező jobbágy-ság, elszegényedett polgárság, szinte megszűnt a normális élet. A hajdúk, kóbor rablók miatt nincs közbiztonság, a kereskedelem leállt, a nemes nem meri családját magára hagyni, s a paraszt szántani is csak lopva jár ki földjére. A Szepesi Kamarának egy fillérje sincs, a kamarai javakat Bocskai zálogba adta. Thurzónak nagy nehezen sikerült kassai polgároktól rövid határidőre néhány ezer forintot felvenni, — arról azonban, hogy a hajdúk zsoldját rendezze, vagy hogy zsoldosokat fogadjon, szó sem lehetett. Kassa város királyi őrsége hónapokon át semmi fizetést nem kapott, a végváriak évek óta fizetetlenek. Ráadásul a végvárak teljesen leromlott állapotban vannak, támadásnak ellenállni aligha tudnának. A gazdasági csőd és a politikai bizonytalanság bizalmatlanságot, rossz hangulatot szült, amit a királyi biztosok lépten-nyomon éreznek. Egyre többen mondják, hogy az udvar szaboltálja a bécsi béke becikkelyezését, hogy a protestánsoknak adott engedményeket nem akarja megadni, s a vezető tisztségekbe továbbra is idegeneket és püspököket nevez ki, az országlakók és a főnemesek sérelmére. Maga Thurzó is úgy véli, a helyzet bizonytalan, a csak nehezen elcsitított felkelés bármikor újra kirobbanhat.¹⁷

Miután Rudolf császár- király az ügyek rendezésére és a közhangulat megnyugtatótására semmit sem tett, Thurzó György saját hatáskörén belül igyekezett a keleti országgrész nemeseit tárgyalással, szép szóval, ígéretéssel az uralkodó mellé állítani, hogy így Homonnai hátvédjét a megyékben győnjtse, s ezzel az újabb felkelés veszélyét csökkentse. Ez készítette őt arra, hogy 1607. március 20-ára a 13 vármegyének újabb gyűlést hirdessen Kassára.¹⁸

A megyék és a szabad városok követői a szokásos késéssel március 21-ére teljes számban egybegyűltek Kassán, s a nagyságosok közül is többen megjelentek. A gyűlést március 22-én nyitotta meg Thurzó György. Előbb magyar nyelvű buzdító beszédet intézett az egybegyűltekhez, majd írásban átadta a biztosok ugyancsak magyar nyelvű előterjesztését. Ebben előadták, hogy a királytól kapott feladatuk a békekés helyreállítása, ezzel az ínség, nyomorúság megszűntetése, az ország „csendes és boldog jó állapotra” való hozása, — ennek megvalósításában azonban állandó akadályokba ütköznek. Egyrészt Bocskai Miklós megrögzötten szembeszegül velük, másrészt viszont a nemesek egy

17 Minderre ld. a királyi biztosok sorozatos jelentéseit, 1607. febr. 8., 12., 17., 21.; március 3., 5., 9.: HKA Anhang vermischt ung. Gegenst. Fasc. 50. Conv. 1607.

18 A Nyáry Pálnak szóló magyar nyelvű meghívó, 1607. március 6.: OL. Zichy család lt. Missiles N. 8145; a városokhoz szóló latin nyelvű meghívó, 1607. március 7.: OASNV: L Lőcse város lt. II. 47. és OAB Bártfa város lt. Acta 1607; a megyékhez szóló meghívót nem ismerjük.

része is ellenséges magatartást tanúsít és a törökkel praktikál, titkos összejöveteleket tart és mindenféle rémhírekkel igyekszik az udvart befektíteni. A végvárak leromlottak, a katonaság fizetetlen, az ország határa nyitva áll, pénz pedig nincs, mert Bocskai István kincseit elrejtették, az adóbehajtók nem számolnak el, a kincstári birtokokat egyesek törvénytelenül elfoglalták, s a szabadon kóborló rablók a kereskedelmet is megbénítják. Mindezzel kapcsolatban szigorú határozatokat kérnek. Tiltsa el a gyűlés a titkos összejöveteleket, sújtsa büntetéssel a törökkel való tárgyalást, hozzon intézkedéseket a birtokjogi visszaélések megszüntetésére és az adózás biztosítására, mondja ki szükség esetére a nemesi felkelést, s keresse meg hivatalosan a budai és az egi pasát, hogy tartsák magukat a zsitvatoroki végzéshez.

Az előterjesztést a szokásnak megfelelően hangosan felolvasták a gyűlésben, majd megkezdődött a rendek együttes tárgyalása. Két nap alatt elkészült válasziratuk, amelyet most már a királyi biztosokkal való együttes ülésben pontról-pontra megtárgyaltak, egyeztetve álláspontjaikat. Eszerint a rendek készségüket nyilvánítják a béke támogatására, a törökkel paktálók, fondorkodók elítélésére, Homonnai és Bocskai Miklós megintésére, a nemesi felkelés kimondására, de viszonzásul a bécsi béke pontjainak megtartását kívánják. Tiltakoznak Kollonich Seyfried főkapitányi kinevezése ellen, ragaszkodnak a száműzött püspökök elleni törvények végrehajtásához és kérik a Prágában fogvatartott kassai főbíró, Bocatius János, Bocskai egykori követe szabadonbocsátását, ahogy Bocskai birtokadományainak elismerését is. Készek a végvárak megerősítésére is, de a várakból távolítsák el a németeket, s a kapitányok ne fogadják be a szökött jobbágyokat. Mindezt Thurzó az uralkodó nevében meg is ígérte.

Thurzó tehát elérte célját: a 13 megye nemessége, ha bizonyos fenntartásokkal is (amikre a tapasztalt biztos megnyugtató szavakkal azonnal igent mondott), a császár mellé állt, s elítélte a békebontókat. Homonnai Bálint magára maradt.¹⁹

Március 26-án, négy napos tanácskozás után, a gyűlés résztvevői szétszörlöttek, csak a követségek tagjai maradtak Kassán. 27-én három-három tagú külön követség indult Homonnai Bálinthoz Nagybányára, Szatmár várába Bocskai Miklóshoz, továbbá az egi és a budai pasához. Bocskai Miklós továbbra is elzárkózott a meghódolás elől, az egi és a budai pasa sietett kijelenteni, hogy nincs szándékában az erdélyi kérdésbe beavatkozni, mégkevésbé a zsitvatoroki békét megszegni, Homonnai Bálint teljesen visszakozott. Miután rádöbrent, hogy elszigetelődött, hűségét hangoztatta s megkezdte a közeledést az uralkodóhoz. Április 20-án Rozgonyban személyesen is találkozott Thurzóval, aki uralkodója nevében magas méltóságot ígért neki, mire Homonnai írásban hűséget és engedelmességet fogadott Rudolf királynak, kijelentve, hogy a törökkel és a hajdúkkal való kapcsolatait egyaránt megszakítja.²⁰

19 Minderre ld. Thurzó Györgynek a gyűlésről szóló jelentését, 1607. március 26.: OL Thurzó cs. lt. Fasc. 2. N. 9/6.

20 A Homonnaihoz küldött követeknek adott utasítás, 1607. márc. 26., Kassa: OL Thurzó család lt. Fasc. 4. N. 8; jelentéseik, 1607. márc. 30. Kisvárd: OL Hoffinanz Ungarn, Landtagsakten. Fasc. 10. Conv. 2. Fol. 103—104. és 1607. ápr. 12., Kassa: HKA Anhang vermischer ung. Gegenst. Fasc. 50, conv. 1607. Fol. 380—382. A Homonnainak átnyújtott emlékirat, 1607. ápr. 4., Szinyérváralja: uo. Fol. 408—409. — Az egi és a budai pasához küldött követek utasítása, 1607. március 26., Kassa: OL Thurzó család lt. Fasc. 4. N. 10; Ali budai pasa válasza, 1607. ápr. 12., Buda: OL MTA-tól átvett iratok 120 cs. 25. k. 63—64. fol.; a követek zárójelentése,

A rozsgonyi megegyezés után csak idő kérdése volt, hogy a teljesen magára maradt Bocskai Miklós és Szatmár vára mikor tér a király hűségére. Thurzó tehát befejezettnek tekintette biztosí küldetését: Felső-Magyarországot visszahozta a korona fennhatósága alá. A rozsgonyi megegyezés után öt nappal, április 24-én elhagyta Kassát, 29-én már Árva várából írt Mátyás főhercegnek. Május 9-én kelt zárójelentésében úgy vélte: teljes békét és nyugalmat biztosított Felső-Magyarországon.²¹ Nem gondolta, hogy a nemesi ellenállás leszerelésével még nem oldotta meg a belső béke kérdését. A helyzetükkel elégedetlen hajdúk néhány hónap múlva kivonták fegyverüket, új politikai utakra kényszerítve ezzel a nemességet is.

Az alábbiakban most már közlöm az 1607. márciusi kassai részgyűlés előterjesztését és a rendek rá adott válaszát.²²

1.

1607. március 22., Kassa

THURZÓ GYÖRGY ÉS FORGÁCH ZSIGMOND KIRÁLYI BIZTOSOK
ELŐTERJESZTÉSE A RÉSZGYŰLÉSEN

AZ IRAT JELZETE: OL Thurzó család lt. Fasc. 4, N. 11 (egykorú másolat). Egykorú latin fordítása: HKA Anhang vermischter ung. Gegenst. Fasc. 50. Conv. 1607. Fol. 344—351.

AZ IRAT TARTALMA: [I.] *A megjelentek köszöntése.* [II.] *Szatmár vára meghódoltatásáról.* [III.] *Az uralkodó ellen hamis hírekkel hangulatot keltők megbüntetéséről.* [IV.] *A végyvárak kijavításáról, élelemmel való ellátásáról.* [V.] *A Bocskai alatti kincstartó és a perceptorok elszámoltatásáról.* [VI.] *A salétromfőzésről.* [VII.] *A rablók megfékezéséről.* [VIII.] *A titkos összejövetelek eltiltásáról.* [IX.] *A Szuhai és Micatius püspököt száműző határozat visszavonásáról.* [X.] *A nemesi fölkelésről és a mezei hadakról.* [XI.] *A hiteles helyekről.* [XII.] *A dutka beváltási árfolyamáról.* [XIII.] *A Részeknek a királysághoz való visszacsatolásáról.* [XIV.] *A törvénytelenül elfoglalt birtokok visszaadásáról.* [XV.] *A törökök sarcolásairól.* [XVI.] *A törökkel való praktikálásról.*

[I.] Császár urunk ő fölsége, az mi kegyelmes fejedelmünk és koronás királyunk mi végre küldte legyen az commissarius urakat ű nagyságokat, kétség nélkül az nemes ország jól érti, tudni illik mivelhogy az űr Isten az ő nagy kegyelmességéből az szent békességet megadta, akarván ű fölsége, az mi kegyelmes urunk az végzeshöz magát tartani, atyai jó szüből kívánja, hogy az ű fölsége hívei közt az háborúk leszálltassanak, az sok kárvallások, inségek és nyomorúságok, kibben voltak, elvétessenek, és mindenek ismét az csendes és bódog jó állapotra hozattassanak. Mely dolgoknak elrendelésében az Isten segítségével által véghöz való vitelében ű nagyságok az commissarius urak édes hazájokhoz való szeretetekért tiszta szüből munkálkodnak, de merthogy ítilik azt, hogy azoknak nem kicsin része az nemes országon is áll, el is hitték, hogy ki-ki, mind mint ez hazának igaz fiai, a közönséges jóra és megmaradására nézvé, édes hazájoktól jóakarattokat és segitéseket meg nem vonzák. Annakokáért az böcsületes uraknak és az nemes országnak követi által ide való gyülekezéseket, hogy ű nagyságokkal és ű kegyelmekkel együtt az közönséges megmaradásunkra nézendő dolgokról szólhassanak és végezhesenek, szeretettel kívánták. Kit, mivelhogy az űr Isten ő szent fölsége megadott, nagy hálaadással veszik ő szent fölségétül; az böcsületes uraknak pedig és az nemes országnak azonképen ide való fáradságokat minden időbe meg igyekezik szolgálni, főképpen pedig az ű kegyelmök ilyen jó és dicséretes közönséges dolgokban való munkálkodásokat ű fölségé-

1607. ápr. 18. Kassa: HKA Anhang... i. h. Fol. 338—390. — A Bocskai Miklóshoz küldött követek utasítása, 1607. márc. 26., Kassa: OL Thurzó cs. Fasc. 4. N. 9; a követek zárójelentése, 1607. ápr. 7. vagy 8., Kassa: HKA Anhang... i. h. Fol. 354—359. — A rozsgonyi tárgyalások iratai, 1607. ápr. 19.: HKA Anhang... i. h. Fol. 392—395, 401—404, 418—419.

21 Thurzó Mátyás főhercegnek, 1607. ápr. 29., Árva: Történelmi Tár 1899. 289—290. old; Zárójelentése, 1607. máj. 9., Biccse: HKA Hoffinanz Ungarn Fasc. 94, Conv. Maius, Fol. 102—107.

22 Az iratok közreadásában a Magyar Országgyűlési Emlékek sorozat kiadási szabályzatát követtem: Századok 1974. 265—325. 1.

nek, az mi kegyelmes urunknak, illyendő szép commendatióval megírják, kit kétség nélkül ő fölsége is jó néven veszen ű kegyelmektől, és viszontag minden kegyelmességgel meghálálni igyekezik. Kívántatik azért, hogy ű kegyelmök az következendő dolgokrul szóljanak és végezzenek.

[II.] Jól érti az nemes ország, hogy az Tizzantul való föld az vármegyékkel és várakkal egytembe az szegin megholt fejedelemnek úgy volt engedtetvén, hogy ha magtalanul holta történik, mindenek ismég az magyarországi koronára visszazálljanak; amint hogy azon végezés szerint minden vármegyék, várak és városok az ő koronás királyokhoz immár meghajlottanak, kivéven az egy Zaththmar vára, kit nem tudnak az commissarius urak mi okbul indultván, Bochkay Miklós uram meg nem eresztette mindezideig is, sőt az ő fölsége oda bocsátott böcsületes követtivel csak szembe sem lött. Miérthogy ez a gyalázat és nagy vakmerőség nemcsak az végezés ellen vagyon, hanem új háborúnak és ez közönséges hazának sok következendő nyavallyáji oka lehet, illik, hogy az nemes ország az szép végezéshez magát tartani és az következendő és egy ember által származandó gonoszokat magátul eltávoztatni igyekeztvén, jól gondolkodgyék ez dolog felől, és oly utat és módot találjon benne, ki által késedelem nélkül ez felül megnevezett vár az országnak megadattassék.

[III.] Ezenkívül is veszik eszекbe az commissarius urak, hogy vadnak némely hamis-hír hordozó és hintó emberek, mintha ő fölsége, az mi kegyelmes fejedelmünk és ő fölsége után az commissarius urak sok dolgokban az szent békességről lött végzések ellen cselekednének, azt bontani és megháborítani igyekeznének; kit őк csak avégre hintegetnek, hogy az közönséges csendességet felháborítván, magok privatum javait egyebeknek nagy veszedelmekkel elővihessenek; kik mint ilyen hamis híreknek auctori és az közönséges békességnek felbontói és háborgatói, tanquam pestes patriae méltók minden büntetésre. Mert az nemes ország úgy gondolkodgyék ű fölsége felől, hogy ű fölségének ez országnak békességes megmaradásánál semmi kedvesebb dolog nem lehet, kit hogy ű fölsége arra vihessen és abba megtarthasson, semminemű gondviselését, munkáját és költségét nem szánja. Az commissarius urak is pedig mint hazájok szeretői és igaz magyarok, azon közönséges hazának javát, törvénniének és szabadságinak megmaradását tiszta szűből kívánják, éjjel és nappal abba munkálóznak, abban fáradoznak, és kériк szeretettel az nemes országot, hogy ebben és nem más íületben legyék felőlek. Annakokáért kívántatik, hogy az nemes ország nem csak hogy semmi helyt ne adjon afféle hamis nyelvő embereknek, hanem inkább azok ellen kemény büntettést rendeljen, tanquam contra publicae pacis perturbatores et eos, qui contra statum publicum se erigunt, hogy az egy közönséges jót, hitünknek, törvényünknek, nemességünknek szabadságát és országunknak békességes megmaradását mindnyájan szemünk előtt hordozván, minden gonosz igyekezetre nézendő alkalmazások eltávoztassanak.

[IV.] Érti azt is az nemes ország, ez háború alatt mely igen elhagyattattanak az végházaknak épületti, kikre szükség hova-hamarébb gondviselésnek lenni. Hiszik pedig az commissarius urak, hogy az mely építő pénzzel az elébbeni végzések szerint az vármegyék tartoztak volna, azoknak jó része még mind hátra vagyon. Kívántattik annakokáért, hogy azok az restantiák minden vármegyékben kiszedettessenek, és az mely várak épületire rendeltetvén voltak, azokhoz beszolgáltassanak.

Azonképpen vadnak kétség nélkül az fölvetett adókban is nem kicsin restantiák még hátra. Illyik, hogy ez mostani nagy fogyatkozásokban azok is az végházak szükségére beszolgáltassanak.

Élés dolgából is igen megfogyatkoztak az végházak, főképen pedig Cassa, Zendreó és Kallo, kiket mindenekbűl megürösítettvén az előbbi gondviselők, pusztán és üressen hadtanak. Az nemes ország gondolkodgyék felőle, honnan lehessen ezekre való gondviselés és segítség.

[V.] Nem kicsin szívek fájalmokkal értik az commissarius urak, hogy az mely kénccstartó és perceptorok kezéhez járt ez két esztendőben ez nemes országnak sok adaja ez szép jövedelme, azok ez országbul számadatlanul, jól megrakoskodván kimentek,²³ ez országnak tárházát, végeit, élés és fegyverházait minden javoktul megpusztítván és ürössen hagyván, ez közönséges hazánkknak megmondhattatlan nagy kárával; kirűl noha ennéhány böcsületes vármegye követtitűl az indulatnak idején illendő emlékeztetek és kívánságok voltak, de miérthogy annak helye akkor nem lött, az nemes ország még is szóljon és végezzen felőle, mi mód és micsoda út lehessen az kénccstartónak és akorbeli perceptoroknak számadásra való kényszerítésébe.

Azonképpen egyebek felől is, az kik ez országnak lakos fiai, kik ez országnak nem kicsin jövedelmit szedték ez disturbium alatt, legyen végezés, hogy számot adgyanak, hol és mikor, akárkik legyenek.

[VI.] Por miatt nagy fogyatkozás vagyon, annak pedig salétrumbul kell meglenni. Szükség azért arról is végezésnek lenni, hogy az mely vármegyékben és helyekben ezelőtt az salétrom főzetett,

23 Nyilván úgy érti, hogy az erdélyi fejedelemség területére mentek, mint pl. Bocskai kénccstartója, Örvendi Pál.

ezután is az földesurak abban ellent ne tartsanak, hanem az előbbeni szokás szerint megengedgyék, és azon áron, az mint azelőtt járt.

[VII.] Sok helyen tolvajlások, dúlások, prédálások esnek, hogy azért afféle dúlók, fosztók, csavargók és tolvajok el ne hatalmasszanak, és mindenütt bátorságos járása lehessen az nemes országnak, kergettésébe és megbüntetésébe módot rendeljen.

[VIII.] Titkon való összegyűlésekben és titkos tanácskozásokban mennyi gonoszság szokott lenni, ű kegyelmök jól értik. Azért végezzenek ű kegyelmök arrul, hogy afféle conventiculumok megtiltassanak, és az kik cselekednék, megbüntessenek, amint az transactio és az előbbeni articulusok is tartják.

[IX.] Zuhay és Mícatius püspök uramék könyörgenek az nemes országnak az commissarius urak által, hogy ű kegyelmek ennyi ideig való sanyarúságokkal megelégedvén, hadgyák ki az articulusokbul, kikért Matthias herceg urunk ű fölsége is töreköszik. Azért kéri az nemes országot az commissarius urak, mivelhogy azok immár eleget szenvedtek, és ők is ez haza fiai, az nemes ország ne legyen idegen túlök, ők is ne rekesztessenek ki barátjoktul és annak közönséges szabadságitul, kit kétség nélkül ű fölsége is jó néven veszen ű kegyelmöktül. Attul pedig ű kegyelmök ne tartsanak, hogy ezután saecularis tisztbe avassák magokat.²⁴

[X.] Az insurrectióról is szükség jó végezésnek lenni. Azért az nemes ország arrul is végezzen, mint legyen és hogy legyen, ha szükség kívánni fogja.

Kívántatik, hogy ű fölsége az ország oltalmára valami mezei hadat is tartson, azoknak hol és micsoda helyen legyen lakások, hogy az föld népe sérelme nélkül élhessenek, ű kegyelmek végezzenek.

[XI.] Az közönséges executiók és fassiók dolgába nagy fogatkozások vadnak, ugyanynira, hogy csak procuratort sincs immár hol vallani. Azért ű kegyelmök de restituendis ejusmodi locis authenticis gondolkodgyanak és végezzenek.

[XII.] Az kilenc pénzes garas, az duttka, Cassán alól tíz-tíz pénzre ment, ezen fölül kilencen jár. Ez külömbezés egy országban ártalmas. Ő kegyelmök errül is végezzenek, hogy az kilenc pénzen járjon ezen alól is mindenütt az ő árra szerint, bizonyos napot végezvén, az mikor elkezdhessek.²⁵

[XIII.] Nyilván vagyon az nemes országnál az négy vármegye, Byhar, Kraszna, Maramaros és Keözép Zolnok mint voltak azelőtt való üdőkben, Erdélyhöz adatván János király fiának, kirégen megholt és deficiált, az utánna valók is deficiáltak; és noha az utolsó bechi végezésbe azok újonnan Erdélyhöz voltak engedtetvén az megholt fejedelemnek, de ugyanazon végezés azt tartja, hogy in

24 A bécsi béke 5. tc. 2§-a Szuhai István egri és Mícatius Miklós váradi püspököt, a Magyar-, illetve a Szepesi Kamara elnökét, amíg ügyükben döntés nem történik, az országból száműzte. (MOE XII. 484. old.) Ezt a rendelkezést az 1606. decemberi kassai országgyűlés is megerősítette (MOE XII. 746–747. old.) — Mátyás főherceg március 9-én kelt, a biztosokhoz írt levelében továbbította a biztosokhoz Szuhai püspök kérését, hogy a gyűlésen az egri káptalan ügyét is rendeztessék a rendekkel. Mivel Eger török megszállás alatt van — írta —, biztosítsanak a káptalan tagjai számára „biztonságos” lakóhelyet Kassán, adassák vissza Bocskai által elvett birtokaikat és istentiszteleti célokra engedjék át számukra a kassai „domus regia” kápolnáját. A biztosok azonban okosabbnak tartották mindezt fel sem venni az előterjesztésbe. Ahogy a főhercegnek írták: Csodálkoznak, hogy Szuhai ilyen kérésekkel hozakodik elő, amelyek a jelen körülmények között teljesíthetetlenek. Ha ilyen indítvánnyal ebben a légkörben előállnának — írták —, még életük is veszélybe kerülne (1607. március 27.: OL Thurzó család lt. Fasc. 2. N. 9/13.)

25 A lengyel ezüstpénz, a dutka árfolyama körüli zűrzavar régi megoldatlan kérdése volt elsősorban a felső-magyarországi részeknek. Besztercebánya városa már 1606. július 12-én utasításba adta a kassai országgyűlésre menő követeinek, hogy ez ügyben emeljenek szót. Ahogy az utasításban olvassuk: „Weil wegen der dutken ein grosse verwirnung, derowegen bey den iezeigen herrn die sachen anzubringen, dass entweder dieselben dutken auf 9 denaros wiederumb komen, oder aber dass solche überal in einem wert, der denaris 10, solten genomen werden, denn sonstn heiege stadt destowegen ziemblichen schaden leidet, andere hergegen haben mehrer nutz” (OABB Besztercebánya város lt. Prot T. 38. Fol. 525.)

casu defectus seminis ejusdem azok ismét visszazálljanak az koronára.²⁶ Azért az nemes ország igen szorgalmasan gondolkodgyék ez dologrul, és keressen utat és módot benne, hogy az megnevezett vármegyék az ennek való erősségekkel együtt visszazálljanak az koronára, kire most az országnak jó alkalmatossága vagyon, hogy azok ez országban úgy incorporáltván, erősebb leheszen minden dolgába.

[XIV.] Végeztre megemlékeznek ű kegyelmök arról, hogy az nemes országnak ennehány gyűlésiben elvégezték ű kegyelmök, hogy bizonyos attyokfiainak, kiknek jószágok ok nélkül el vétettek volt, halasztás nélkül megadattassanak; kit ű kegyelmek articulusban is irattanak, úgy mint az Kallay familiának, Alaghy uramnak, Hoffman György uramnak, Horvath László uramnak és többeknek;²⁷ mely végezésben az tanács urak is mindnyájan egyeztek ű kegyelmökkel, sőt mikor ű kegyelmök országul törekedett volna az megholt fejedelemlél érettek, ű is ez méltó kívánságnak engedett.

Ezekhöz és az bechi végezéshöz képpent is Matthias herceg urunk ű fölsége kegyelmes parancsolatjából intettük volt Homonnay György uramat, hogy az zechi jószágot Hoffman uramnak megerezzse, kit ű kegyelme nem cselekedett.²⁸ Nyilván [vagyon] penig Kegyelmetöknél, Hoffman György mely nagy dolgokban és mely hasznossan szolgált ez nemes országnak, főképen ez két rendbeli békességnek dolgaiba, messze utakat, sok fáradságokat és munkákat nem szánván. Más az, [hogy] oknélkül vétettet el túle az jószág, mert ű akkor Erdélybe hivataljába volt, háza népe penig és maga fia idehaza ez nemes országgal mindenekben egyet értettek és szolgáltak hazájoknak, és semmi okon az jószágtul nem priváltathattanak volna. Azért mindezekre tekintván az nemes ország, előbbeni

26 A bécsi béke 1606. június 23-i szövege úgy intézkedett, hogy Bocskai magtalan halála esetén mind a neki személy szerint átengedett tiszántúli megyék, mind Erdély a Partiummal visszazáll a magyar koronára. Bocskai azonban többmásközt ezt a pontot sem fogadta el, ezért 1606. szeptember 26—án Rudolf király külön oklevélben kiegészítette, illetve módosította a fenti megállapodást. Eszerint csak a Bocskainak személy szerint átengedett megyék térnek vissza a fejedelem halála esetén a magyar koronához, a Partium azon területe, mely már Báthory Zsigmond idején is Erdélyhez tartozott, nem. (. . . ,ad sacram regni coronam devolvantur, exceptis tamen Transsylvania iisque comitatibus, arcibus et praesidiis, quae jam antea ad Transsylvania spectarunt.” MOE XII. 694. old.)

27 Az 1606. decemberi kassai országgyűlés határozatai az említettek közt csak a Kállayak panaszával foglalkoztak, és el is rendelték, hogy Kállót, mint amit törvénytelenül vettek el tőlük, adják vissza a családnak. (MOE XII. 753. old.) A Kállay testvérek egyébként, ahogy korábban Bocskait, most Mátyás főherceget és a biztosokat ostromolták az országgyűlés határozatának végrehajtásáért, s Thurzóék 1607. március 19-i levelükben meg is ígérték nekik, hogy csak a március 20-ra egybehívott gyűlés lezajlását várják meg, „mindgyarást azután gondunk leszen reá, hogy Kegyelmeteknek [Kálló] restitúáltatnék kétség kívül”. (OL Kállay család lt. 1607.) A restitúálás azonban korántsem volt egyszerű dolog, mivel Bocskai Kállót a hajdúknak adományozta, s a Kállayaknak még évekig kellett várniok, míg a határozatot végre lehetett hajtani. (Forgách Zsigmond és Dóczy András mentegetődző levele a Kállayakhoz, 1607. július 4.: uo.)

28 1603-ban Homonnai György visszaváltotta a hűtlenségi perben tőle elvett gálszécsi uradalmat. Ezt megelőzően írásban biztosította Hoffman Györgyöt, a Szepesi Kamara tanácsosát, hogy a gálszécsi birtokból általa már korábban zálogba vett részeket kezénél hagyja. (Az 1603. március 3-i nyilatkozat: OL Kapy család lt. 1603) Ennek ellenére Homonnai kijárta, hogy Bocskai fejedelem a gálszécsi kúriát a hozzátartozó földekkel és egy terebesi házzal, 19 000 Ft ellenében, zálogjogon neki adományozza. (Az 1605. augusztus 5-én kelt adományra: OL M. Kamara lt. Történelmi Eml. 1606 utáni iratok 566. fol.) Hoffman persze azonnal tiltakozott, az ügy az 1606. decemberi kassai országgyűlésen is szöbakerült, mire a fejedelem megbízta tanácsosait, hogy a tényállást vizsgálják ki. A tanácsosok, meghallgatva a feleket, 1606. december 22-én írásban kinyilvánították, hogy a gálszécsi jószág jogszerint Hoffmant illeti. (OL Kapy család lt. 1606.) Homonnai azonban erre sem adta vissza a birtokot, mire Hoffman 1607. elején Mátyás főherceghez fordult, aki meg akarva nyerni a Szepesi Kamara tanácsosának oly fontos támogatását, utasította Thurzóékat az ügy elintézésére. A Thurzóék által ez ügyben írt levelet nem ismerjük. Ránkmaradt viszont Homonnai Györgynek 1607. szeptember 15-i levele, melyben panaszodik Thurzónak, hogy az uralkodónak nincsen rá „semmi tekinteti”, pedig mindenben engedelmes és hű volt. (OL Thurzó család lt. Fasc. 101. N. 1.) — A biztosoknak a bécsi békére történő utalása nyilván arra vonatkozik, hogy Bocskai birtokadományai az országgyűlés végzéséig érvényben maradtak.

dicsíretes végezésébe inhaereálván, országul interponálja magát Hommonnay György uramnál, ereszsze meg immár tovább való halladék nélkül Hoffman urannak az jószágot, ne bírja hatalmassul, hanem keresse suis modis, ha mi igazságát állítja benne lenni.

Hasonlóképpen cselekdgyék az nemes ország Alaghy urammal,²⁹ Pethe László urammal³⁰ és az több attyafiaival, adattassanak meg kinek-kinek mind jószága az közönséges igazság szerint és az bechi végezés szerint; kit ű fölsége jó néven veszen ű kegyelmektől, és az commissarius urak, azonképen az megnevezett személyek megszolgálják ű kegyelmőknek.

[XV.] Az törökkel való békesség és végezés inter alia azt tartja, hogy az hódultságra ki ne járjanak az törökek, hanem csak az közel valókra, és csak az falubeli bírák által szolgáltatassanak be, az szokott adón és fizetésen megmaradgyanak, azon kívül az szeginséget ne sancoltassák. De ezeket meg nem tartván az törökek, nem csak az közel való hódult falukra, hanem ugyan messze is mind eljárnak, magokat erőssen tarthatják, az szegín népet sok féle fizetésekkel terhelik. Miérthogy ezek az végezés ellen vagynak, ű kegyelmek erről is szóljon, és ha tetszik, az budai passát országul kell megtalálni, hogy ezeket ne engedgye, hanem az végezéshez tartsa magát és egyebekkel is megtartassa.

[XVI.] Vagyon ilyen dolgok is az törökeknek, az mint bizonyosan végére mentünk, hogy salvus conductus és az ű fölsége commissariusi híre nélkül, azonképen az több végbeli kapitányok híre és engedelme nélkül ide be szabadon az országba jövn, követségeket hordoznak és némünemő ajándékokkal is allicitálják az embereket magokhoz, fejedelemséget ígérvén némelyeknek, és így új zűrzavarra, háborúságra indítják az embereket.³¹ Mely hogy praecaveáltassék, szükséges, hogy arról bizonyost végezzen az nemes ország, sőt tilalmat is vessen mindeneknek, hogy se nyilván, se titkon, ország akarattja és híre nélkül törökkel se tractáljon, se penig practicáljon senki.

29 Alaghi Ferenc esetében talán a Regéc vára, Mád és Tállya birtokáért a Mágochyakkal, Rákóczi Zsigmonddal és Homonnai Bálinttal folytatott perről van szó, amelyről a bécsi béke is megemlékezett (12. pont 10.§ — Vö. Kalmár János: Mád tokajhegyaljai község élete a XVI—XVIII században. Debrecen 1968. 14. sköv. old.)

30 1607. március 23-án Pethe László a kassai gyűlés színe előtt ünnepélyes tiltakozó és panasztevő nyilatkozat formájában elmondotta, hogy Csáky István és Czobor Mihály még évekkel ezelőtt, sürgős szükségükben pénzt kértek tőle kölcsön. A kölcsön fedezetéül Csáky 41.000 Ft. értékben zálogba adta neki a Torna megyei Szádvár várát, összes tartozékaival, Czobor pedig az Ung megyei Szerednye várát, a hozzá tartozó Ung, Zemplén és Bereg megyei jószágokkal, 12 500 Ft-ban. A „rebellió idején” ő, „az uralkodóhoz való hűségéért” kénytelen volt elmenekülni, s a „zavaros idők” Czobor és az időközben meghalt Csáky István özvegye, Wesselényi Anna, arra használta fel, hogy ismét tulajdonába vegye a zálogba adott birtokot; most sem az adósság megadására, sem a birtok visszaerzsztésére nem hajlandók. Ezért ünnepélyesen tiltakozik az őt ért kár és jog-sérelem ellen, s jogorvoslatot kér és vár a gyűléstől; vagy a zálogösszeg azonnali visszafizetését, vagy az említett birtokrészekbe való visszahelyezését. — Mivel a kassai részgyűlésen sem Csáky özvegye, sem kiskorú gyermekeinek törvényes gyámja, Nyáry Pál nem volt jelen, így Pethe panaszának egyik része sem kerülhetett tárgyalásra. Czobor Mihály viszont visszautasította Pethe követelését, mondván, hogy a főajtónálló mester elmenekült, s a gazdátlanná vált Szerednyét az ország akkori törvényes fejedelme új adományként neki adta. Pethe panasza tehát alaptalan, a szerednyei birtoknak ő, Czobor, a jogos tulajdonosa. Pethe válasza után a királyi biztosok a rendek színe előtt „megintették” Czobort, mondván, hogy nagy háládatlanság lenne, ha nem fizetne vagy a birtokot nem bocsátaná vissza. Czobort azonban ez nem törte meg, hanem nyilvánosan kijelentette: se nem fizet, se a birtokot vissza nem adja, ragaszkodik az elhunyt fejedelem in-scriptiójához. A részgyűlés végül is úgy határozott, hogy a kérdésben döntsön a pozsonyi országgyűlés. (A részgyűlésen történeket részletesen elmondja a biztosok Pethe részére kiállított bizony-ságlevele, 1607. március 24., Kassa: OL M. Kancellária Hung. et Trans. Fasc A. 3. b. illetve egy másik példány: OL M. Kancellária Conc. exp. 1607. N. 101. — Ld. még a biztosok jelentését Mátyás főherceghez, 1607. március 26. vagy 27.: OL Thurzó család lt. Fasc. 2. N. 9/7.)

31 Célzás a Homonnai Bálintot felkereső török követségre, mely a török támogatásáról biztosította az erdélyi fejedelemség elnyerésében.

A RENDEK VÁLASZA A KIRÁLYI BIZTOSOK ELŐTERJESZTÉSÉRE, A BIZTOSOK
VISZONTVÁLASZA ÉS A RÉSZGYŰLÉS VÉGZÉSEI

AZ IRAT JELZETE: SzSzmL Szabolcs megye, Diaetalia T. II pp. 97—109 és 121—137. Mindkettő eredeti, a királyi biztosok sk aláírásával és papírfelzetes gyűrűspecséjtjével. — Egykorú másolatai: OL Máriássy család lt. Missiles Fasc. 2. Fol. 19—21; OL Thurzó család lt. Fasc. 13, N. 9. (csonka) — Egykorú latin fordítása: HKA Anhang vermischter ung. Gegenst. Fasc. 50. Conv. 1607. Fol. 297—304.; Himmelreich Tiburtius magyar titkár által Stralendorf vicekancellár számára készített részleges német nyelvű fordítása: HHStA Hungarica. Allg. Acten. Fasc. 152. Conv. c. Fol. 32.

A VÁLASZIRAT TARTALMA:

[I.] *Az uralkodó és a biztosok köszöntése.* [II.] *Szatmár vára meghódoltatásáról.* [III.] *Az uralkodó ellen hamis hírekkel hangulatot keltők megbüntetéséről.* [III. a.] *Seifried Kollonich főkapitányi kinevezéséről, a szepesi prépostság betöltéséről, német katonaságnak az országba rendeléséről.* [IV.] *A végvárak kijavításáról, élelemmel való ellátásáról, továbbá a hajdúk leszállítására adott kölcsönök visszafizetéséről.* [V.] *A Bocskai alatti kincstartók és perceptorok elszámoltatásáról.* [VI.] *A salétromfőzésről.* [VII.] *A rablók megfékezéséről.* [VIII.] *A titkos összejövetelek eltiltásáról.* [IX.] *A Micatius és Szuhaí püspökök elleni határozatról, Bocatius szabadonbocsátásáról.* [X.] *A nemesi fölkelésről és a mezei hadakról.* [XI.] *A királyi biztosok hiteleshelyi működéséről.* [XII.] *A dutka beváltási árfolyamáról.* [XIII.] *A Részeknek a királysághoz való visszacsatolásáról.* [XIV.] *A Homonnai Bálinthoz küldendő követéségről; Bocskai Miklósról és a törökkel praktikálokról.* [XV.] *A hajdúk leszállításáról.* [XVI.] *A Bocskai fejedelemnek adott kötelezvények érvénytelenítése.* [XVII.] *A háború folyamán elvitt ágyúkról, Murány német őrségéről.* [XVIII.] *A törökök sarcolásairól.* [XIX.] *A végváriak által elrabolt, vagy szökött jobbágyok visszaadásáról.* [XX.] *Az ítéletlevelek végrehajtásáról.* [XXI.] *A hiteleshelyi iratok visszaadásáról.* [XXI.] *Bocskai birtokadományainak igazolásáról, egyéb megyei és birtokügyekről.* [XXIII.] *A gratuitus labor-ról.* [XXIV.] *A boros hordókról.* [XXV.] *A vitélő rend fűvelletéséről és erőszakosságáról.* [XXVII.] *Záró és hitelesítő formula.*

Responsio dominorum regnicolarum ad propositiones spectabilium et magnificorum
dominorum sacrae caesareae regiaeque M^{ts} commissariorum iisdem Cassoviae
exhibitas anno Domini 1607, die 21 Martii

[I] Az nemes Felső-Magyarország legelőször kíván az Úr Istentől ő szent felségétől az commissarius uraknak ő nagyságoknak minden testi-lelki jókat, és veszi tisztességes böcsülettel és nagy szeretettel az ő nagyságok propositióit, legfőképen hogy azokból érti és eszekben veszi legelőször az mi kegyelmes urunknak ő felségének az római császárnak és Magyarország koronás királyának hazánkhoz való szeretetét és kegyelmes gondviseléssel való jóakarattját és ő nagyságoknak is szeretettel országunknak való szolgálatját, és hogy ő nagyságok ugyan nem egyébrt vagyon ide bocsáttatván ő felségétül, hanem csak az közönséges jóért és hazánknek megmaradásáért, és hogy az végre gyűjtött legyen be ő nagyságok bennünköt, hogy az gondviselés által Isten kegyelmességéből minden akadály tollaltassék, ki ellenkezik az szép békességgel, ki ultro citroque el vagyon végezve, és hazánknek, magunknak megmaradásával. Ezért az kegyelmes ő felsége gondviseléséért és ő nagyságok szeretettel való akarattjéért az nemes ország legelőször ő felségének, az mi kegyelmes urunknak, királyunknak ajánlja hívásos szolgálatját, annakutána ő nagyságokat minden illő dolgokban igyekezik megszolgálni és hálálni.

[II.] Az mi annakokáért illeti az ő nagyságok első propositióját, ahol az nemes országot ő nagyságok emlékeztetik arra, minemű végezése lött legyen ő felségének koronás királyunknak az szegény

32 Az itt következő iratot március 27-éről keltezték, de ez csak a végső formábaöntés és a hivatalos példányok aláírásának a napja, hiszen a királyi biztosok jelentéséből tudjuk, hogy a gyűlést 26-án berekesztették. (OL Thurzó család lt. Fasc. 2. N. 9/6.) Miután a rendek a biztosok előterjesztése után két vagy három nappal, március 24-én vagy 25-én írásban beadták az előterjesztésre adott válaszukat, aznap vagy másnap Thurzóék az ülésen, nyilván előszóban, megtették a maguk megjegyzéseit és a részgyűlés mindjárt, minden tárgyban határozatot hozott. 26-án a gyűlés résztvevői eloszlottak, a királyi biztosok irodája pedig megszerkesztette ezt az iratot, melyben a rendek válasza után minden tárgynál közlik a biztosok esetleges viszontválaszát, majd a határozatot.

megholt fejedelemmel: hogyha ő felségének Boczkay fejedelemnek magtalanul holta történnék, de facto az Tizan túl való vármegyék, kiket ő felsége Erdélyhez engedett volt bírni, Zathmarral, Kallóval, Tokajval egyetemben visszaszálljon az koronához, és hogy Boczkay Miklós uram ő nagysága az végezés szerint Zathmart ad requisitionem regnicolarum et spectabilium et magnificorum dominorum commissariorum nem akarta volna resignálni és nem resignálta. Tetszik azért az nemes országnak, hogy igen méltó dolog, hogy az nemes ország és az commissarius urak ő nagyságok mégis ex superabundanti találják meg Boczkay Miklós uramat mind levelei, mind követi által, in illum sensum az mint ennek előtte irt vala az ország neki; ugyan megjelensék neki: ha most az végházat az bécsi végezés szerint meg nem adja, hanem az ország gyűlésére halasztja, általánfogva és minden okvetetlen az mi az végében vagyon ugyanazon bécsi végezésnek, ő nagyságára következik, és azt nem másnak, hanem magának imputálhatja és bennevalóknak.³³

[III.] Az mi az másik propositiót illeti, az hamis hírhordozók felől, az tetszik az nemes országnak, hogy mivel afféle hamis hírhordozásból gyakorta az község olyat is concipiál és elhiszen magában, ki soha nem volt, nem is leszen és ugyan az főrend is meg szokott botránkozni benne, annakokáért tetszik az nemes országnak, hogy afféle hamishír hordozó emberek, kik nyilván ex praeconcepta malitia et animo deliberato hírdetnek hamis híreket, kik praedjudicálnak hazánknak javának, marhájkban, jószágokban, testekben is megbüntetessenek.

[III. a.] Az nemes ország panaszkodott három dolog felől. Egyikről, hogy ő fölsége Kolonycz uramat, tanquam non nativum Hungarum generális kapitánnyá tőtte volna contra sancitum Viennensem articulum.³⁴ Melyet az commissarius urak ő nagyságok így resolváltak, hogy ő fölsége az jövőendő ország gyűlésig hadta Kolonycz uramat generálissá, de az jövőendő gyűlésben végez az bécsi végezés szerint ő felsége derékképen mind azon tiszt felől, mind egyéb tisztek felől. Másodikon, úgymint az szepesi prépostságon offendáltattanak az regnicolák, az mint praetendáltak, minthogy gyermeknek conferálta volna ő felsége.³⁵ Arrul úgy informálták ő nagyságok az országot, az kin contentusok

33 A bécsi békének arra a pontjára utal, mely mindazokat, akik a békében írtakat nem teljesítik, hűtlenség bűnében marasztalja el. (Bécsi béke: Quod personam Dⁿⁱ Bocskay... concernit. § 30.)

34 A bécsi béke 9. és 10. cikkelye kimondja, hogy a végvári tisztségeket csak született (tehát nem honfűsített) magyarok tölthetik be. Seyfried Kollonich, akit az országgyűlés 1598-ban honfűsített, a dunáninneni főkapitányi tisztet töltötte be, s 1606. végén Mátyás főherceg őt bízta meg, hogy a felkelők kezén levő nyugat-felvidéki várakat, mindenekelőtt a fontos Érsekújvárt átvegye. Takáts Sándor (A magyar rebellis tragédiája. A Régi idők régi emberek Bp. év nélkül. kötetben, 98. s köv. old.) tüzes magyarnak rajzolja Kollonichot, aki egyaránt népszerű volt katonái és a magyar nemesek körében. Ennek ellene mond a Kassán egybegyűlt rendek nyilatkozata. Ellene mond azonban már a Bocskai párti rendek Európához intézett kiáltványa is 1605-ben, amely Kollonichot „Homo germanus”-nak mondja, (MOE XI. 179. old.) továbbá Illésházy István 1606. december 6-i, Thurzó Györgyhöz írt levele, ahol ezt olvassuk: „Kollonich uram én nem tudom, mit erőlteti ilyen igen magát, hogy ő ország kapitánya legyen. Magyart is találunk az kire bízunk magunkat és országunkat... Németekre az végházakat ne bízunk, ám Esztergamot is feladák, az többit is mind németek adák török kezében, nekik nem hazájok ez, nem fáj nekik”. (Történelmi Tár 1882. 428. old.) A biztosok különben úgy vélték, hogy az északkeleti megyéket is Illésházy izgatta fel Kollonich ellen. (A biztosok jelentése 1607. február 21.: HKA Anhang vermischter ung. Gegenst. Fasc. 50. Conv. 1607. Fol. 166—168.)

35 A Bocskai hadai elől elmenekült Pethe Márton kalocsai érsek, szepesi és Ielesi prépost 1605. október 3-án Bécsben meghalt. Utódjául a szepesi prépostságban a király 1606. január 16-án a Trencsén megyei, akkor 15 éves Hosszútóthy Lászlót nevezte ki, bátyja István királyi tanácsos közbenjárására. (Pirhalla Márton: A Szepesi Prépostság vázlatos története. Lőcse 1899. 344. old.) Pirhalla szerint (i. m. 345. old.) az ifjú Hosszútóthy 1606. júliusában átvette a prépostság kormányzását, ha azonban ez valóban így lett volna, akkor Rudolf király nem sürgette volna 1606. november 20-án, (ld. Thurzó választát: OL Thurzó család lt. Fasc. 2. N. 7/16) majd 1607. február 23-án a magyar kancellárnál és Thurzó Györgynél is (OL M. Kancellária, Minutae Prag. Fasc. 3. Conv. 1607. Fol. 25 és OL Thurzó család lt. Fasc. 23. N. 7.) a birtokaiba való beiktatását. A törvényes beiktatás megtörténtéről Thurzó 1607. március 22-én tudósította a Szepesi Káptalant és a prépostság javainak provizorát, majd a következő napon Rudolf királyt. (OL Thurzó család lt. Fasc. 2, N. 9/3—4.) A teljesség kedvéért ehhez még tegyük hozzá, hogy március második felében Hosszútóthy újabb beadvánnyal fordult az uralkodóhoz. Ebben panaszt emelt Thurzó Kristóf Szepes megye főispánja és Szepesvár ura ellen, mondván, hogy a prépostságra érvényesíteni akarja a maga jus patronatusát, s a káptalan működését minden módon akadályozza. A magyar tanács véleménye az volt: őfelsége hasson a katolikus Thurzó Kristófra, hogy jogtalanul ne bitorolja a káptalan jövedelmeit és ne akadályozza működését. (A beadvány, külzetén a magyar tanács véleményével: OL M. Kancellária, Hung. et Trans. Fasc. A. 5 f.)

löttenek, mert nem annira gyermek, az mint az emberek praetendáltak, és tősgyökeres nemes ember gyermeke és magyar. Harmadikon botránkoztak meg az német vitézlő népnek hamis hírűl származott alájövele felől, az mint némellyek persvadeálták az országnak. Az commissarius urak ő nagyságok relatiójából megtetszik, hogy nem méltó hitelre való hírek voltak. Azért abbul is contentusok az regnicolák.

[IV.] Az mi illeti az végházak épületeit, az nemes ország azt teszi ő nagyságoknak az választ, hogy oly fogyatkozásban lévén, holott főképen az felső vármegyékben az evő falat kenyér nincs, az szegény emberek szájába nincs mit adni; hanem ő nagyságok szedjék be az restantiákat, és azokat convertálják ezféle közönséges dologra az ország gyűléséig, mely restantiákat viceispánok, dicatorok azonnal kiszedjenek bírsággal, és szolgáltatassák ide be ő nagyságok kezében. Mindazonáltal mihelyen Isten az fűvet előhossa, akkor akarunk praestálni, az mi lehetséges leszen.

Ahul pedig ő nagyságok az élés dolgát proponálja, tetszik az nemes országnak ez ebben, hogy minden rendbéli tisztviselő emberek, kapitányok, udvarbírák és minden egyebek, az kiknek kezekhez járt valami az ország jövedelmében, számot adjanak borrhul, búzárul, pénzrűl, és azt convertálja ő nagyságok az végekre és közönséges dologra. Az commissarius urak vegyenek számot, holott pedig valamely urak és nemesek és minden rendek találatnának, kik meg nem bizoníthatnák bizonyos commissióval, hogy az szegény fejedelem neki adta volna, tartozzék refundálni; kinek executiójára viceispánnak legyen hatalma. *Turbatores executionis incurrant in poenam in articulis praeteritarum constitutionum sancitam.*

Item Bathory Gábor uram ő nagysága és Zathmar vármegye követe jelenté az nemes országnak, hogy adott volna Bathory Gábor uram Fl. 3450 az vármegyének, az Sylasy János hadának, mely az vármegye ellen pertinaciter fegyverrel opponálta volt magát, az szegény fejedelem és az ország parancsolatjából, kiben parancsolták ő nagyságának, hogy azzal az egy hópénzzel avagy mennél jobb módal lehet, leszállítsák az Sylassy hajduit;³⁶ kiért Bathory uramnak jószága most is zálogban vagyon. Azért statutum est, hogy azt az pénzt abbul az pénzbűl, kit ő felsége az hajdúk leszállítására rendelt volt, avagy az jövedőben felvetendő dicabul Zathmar vármegyének megtérítsék és úgy, hogy hanem restantia-pénzbűl kellett volna azt megadni.³⁷

Zemlien vármegye is pedig azon instál, hogy mivel ő is Fl. 500 feljebb adott volna az hajdúk leszállítására, annak is megtérjen abbul; Ungh vármegyének is Fl. 300.

[V.] Az mi illeti az ő nagyságok propositióját az kénccstartók, gubernatorok és minden egyéb féle tisztviselők felől, kik az szegény Boczkay fejedelem üdejében szedték az ország jövedelmét, ez ország-nak tetszik ez abban, hogy mivel egynehágy vármegye találta meg Niary Pál uramat, Homonnay Bálint uramat és Seczy György uramat ő nagyságokat, hogy pro sibi data a regnicolis administrandi autoritate, azokat az kénccstartókat arestálták volna meg és compellálták volna az számadásra. Azért ez tetszik ebben az országnak, hogy mivel ő magok is azok az urak valamikor mit parancsoltanak az vármegyékre, úgy parancsoltanak, tanquam iis, quibus a regnicolis ad id potestas et autoritas concessa est. Ha akkor meg nem arestálták az ország kívánságára, ő nagyságoknak gondja legyen, hogy azo-

36 A Szilasi János hajdúnak zsoldjára vonatkozó fizetési rendeletet nem ismerjük. Ugyanakkor tudjuk, hogy nemcsak Báthory Gábor, hanem más főurak is hozzájárultak a hajdúk leszállításához. Nyáry Pál 1607. január 18-án Thurzó Györgyhöz írt levelében a hajdúk leszállításához szükséges pénzt sürgetve, ezt írta: „Immáron ugyan mi magunkat is megróttuk, ki 200, ki 500, ki 300 Ft-ot adott közülünk, úgy csendesítettük őket.” (Komáromy András: A szabad hajdúk történetéről vonatkozó levéltári kutatások. Bp. 1898. 11. old.) Homonnai Bálint 1606. március 13-án 1000 magyar Ft-ot vett fel kölcsön „az hajdúknak lecsendesítésére” bizonyos Gyuricskó Jánostól, s a kölcsön fejében négy ház jobbágyát kötötte le Zemplén megyében. (OL Motesitzky család lt. 1606.)

37 A Kassán összegyűlt rendek megnyugtására Thurzóék nyilván azt mondták, hogy Mátyás főherceg már kiutalta a pénzt a hajdúk hátrálékos zsoldjának megfizetésére. Nyáry Pálnak azonban ugyanakkor őszintén megírták, hogy semmi pénzük nincs, és nem is tudnak róla, hogy a hajdúk zsoldját a főherceg magára vállalta volna. A levél egyébként is jellemző a teljes pénztelenségre, amelynek következményeiért mindenki a másokra tolja a felelősséget. „Az Kegyelmed levelét szeretettel és böcsölettel vettük, kiből megértettük, mit írjon Kegyelmed az hajdúságnak fizetése felől. Az mi illeti azt a dolgot, tudhatja Kegyelmed, hogy eleitől fogva Illésházy uram tractálta ő fölségével azt az fizetést, mint s hogy végezett ő kegyelme felőle, mi azt nem tudjuk. Egyáltalában csak azt írhatjuk Kegyelmednek, nekőnk abban semmi módunk nincsen, hogy az hajdúságnak fizetését magunkra vehetnénk, mert az ő fölsége végházaiban levő vitézek miatt is elég gondban vagyunk, naponként solicitálnak bennünket, csak fizethetnénk, Uram, azoknak. De az minemő pénz az ő fölsége nekiek rendelt, azzal is igen elkéssének. Más az, hogy nekőnk semmi jövedelem kezűnkhez nem jött, nem is maradt pedig semmi, sem vármegyék contributiójából, sem egyébbből.” (A királyi biztosok Nyáry Pálnak, Kassa, 1607. március 27.: OL Zichy család lt. Missiles N. 81 150.)

kat az kéncestartókat az ország eleiben állítsák. Ha pedig nem állíthatják, minthogy az egynehány vármegye requisitióját elhallgatták ő nagyságok, és tisztek szerint el nem jártak benne, adjanak ő magok számot képekben. Ezen ez földön való perceptorok és mindenek egyebek, kik az ország jóvedelmét szedték avagy szedették, itt adjanak számot, az ott fenn valók ott fenn,³⁸ azok előtt, az kiket arra rendel ő felsége az országgal egyetemben.

[VI.] Item statutum est, hogy az ő nagyságok propositiója szerint az salétrom főzettség min-denütt, ahol módja és helye vagon, az régi szokás szerint, és abban az földes urak semmi ellent ne tartsonak, mert ez is országunk javára való dolog, meglévén az ő igazok és megadván szokott árrát.

[VII.] Az mi illeti az ő nagyságok propositióját tolvajok és egyébféle dúló, fosztó, prédáló publicus malefactorok felől, igen tetszik az országnak, hogy azok e medio tolláltassanak. Mivelhogy peniglen jobb részére itt az országban lévő vármegyékben kapitánokat ex praecipuis nobilibus rendel-tenek az vármegyék magok között, azért statutum est, hogy azoknak az kapitányoknak (főispánok-nak, ahol vadnak, és viceispánoknak) mindenféle rendbeli emberek ellen, kik turbatores publicae pacis, erejek és hatalmok legyen arra, hogy cum absoluta potentia mindenféle gonosz embereket, tur-batores publicae pacis, praedones, hajdones, homicidas, adulteros, malefactores, proscriptos, fidef-ragos, omnes denique qui se erigunt contra statum publicum megfoghassanak, érdemek szerint meg-büntethessenek, és legyen absoluta potentiájok az ő felsége, urak, nemesek, városok jószágára is rá menni és elhozni onnan, hogy így az publica pax megmaradjon absque omni poena violentiae et omnibus juridicis remediis abscissis. Az ki peniglen az nyilván való latrot is casu criminali készar-ka va elbocsátaná avagy párttartója volna, talion³⁹ maradjon. Ha pedig az kapitány, vármegyebeli, az vármegye híre nélkül cselekedne: amittat officium.

[VIII.] Az mi illeti az ő nagyságok propositióját, kiben az titkon való tanácskozások felől propo-nál ő nagyságok, statutum est, hogy sohult efféle privata conventicula ne legyenek, hanem vármegyé-ken és itt Cassán legyen gyülekezet, tanácskozás az ország javául. Secus facientes, praesertim autores conventiculorum comprehendantur et puniantur capitis supplicio a comitibus et vicecomitibus comi-tatum et capitaneis.

[IX.] Megérté az nemes ország továbbá ő nagyságok propositiójából Mathias herceg urunk ő felsége és ő nagyságok Micatius és Suhay püspök urak mellett való törekedését, de az nemes ország most is inhaereál az ország gyűléséig. Bocatius is sincs, pedig kit ő felségétül visszakévánunk, mert országunk követe volt.⁴⁰

[X.] Az mi illeti az insurrectiót, gondolkodik az nemes ország rólla, hogy az mint hírek vannak, netalán úgy történhetik (adja az Isten, hogy ne legyen szükséges), hogy rövid nap fel kellett pro defen-sione patriae ülni, kire Istentül segítséget kérvén, ilyen módot találtunk, és azt erős statutummal confir-máltuk; legelőször ingruente necessitate ad requisitionem spectabilium et magnificorum domino-rum commissariorum tartozzék minden vármegyében lakozó úr és nemes ember személye szerint felülni; az szabad városok az kőfal közül gyalogot bocsátani, azonkívül az kik jószágoktul adnak, és oda menni, az hová az commissarius urak vagy mindnyájan vagy particulatim mennek hadba. Ha úr el nem megyen, in poena Fl. 2000 muláltassék; nemes ember pedig in poena Fl. 50. Ha város nem adna, valamenni híja, minden az díját vegyék meg az kik absentálják magokat singillatim. Az har-mincadosok is sub amissione officii elmenjenek. Mely bírságokat az főispánok és viceispánok és vár-megyei kapitányok irremissibiliter vegyék meg simul vel divisim, és úgy, ha nulla existente ratio-nabili et legitima excusatione extremaque ad id non fuerit adactus necessitate. Továbbá minden füst-től, ingruente necessitate, egy-egy puskás gyalogott, jót expediáljanak, az urak és nemes emberek és városok jószágátul is, és azok is oda menjenek, ahová szükség. Ha ki pedig az parasztság közül el nem menne, minthogy paraszt ember, díját vegyék meg rajta. Ez bírságok pedig convertáltassanak in publicum usum. De azokban az vármegyékben, ahul az kapitányoknak nincsen rendelt fizetések,

38 Értsd: a felső-magyarországiak és az alsó-magyarországiak is saját megyéik előtt.

39 Értsd: in talione, azaz váltságdíjon, fejadó-fizetés kötelezettségében maradjon.

40 Bocatius feleségének, Elisabet Belsius asszonynak Thurzó Györgyhöz 1607. április 13-án írt leve-léből tudjuk, hogy az asszony, maga és kisgyermeke nevében március hónapban kérvénnyel fordul-t a királyi biztosokhoz és külön a felsőmagyarországi rendekhez. Ebben kérte, járjanak közben az uralkodónál férje szabadonbocsájtása érdekében. (ŠABB: B Thurzó lev. N. 77.) A kérvényt a kassai gyűlésen felolvasták, mire a rendek írtak Szuhai István egri és Micatius Miklós váradi püs-pöknek, közbenjárásukat kérve a császárnál: (A rendek levelei nem maradtak ránk, de hivatkozik rájuk a királyi biztosok Szuhaihoz ezzel egyidőben, március 26-án írt levele, melyből azt is meg-tudjuk, hogy a rendek azért fordultak a két püspökhöz, mert a fogságban Bocatius „romano-catholicum factum esse pro certo inaudimus”. Iványi Béla: Adatok Bocatius János életéhez. Egye-temes Philologiai Közölny 1911. 437. old.)

ebből az bírságból legyen illendő részek; ahol pedig mely vármegyében rendelt fizetések legyen az kapitányoknak, azon elégedjenek meg és az bírsághoz ne nyúljanak. Az városok is, úgy mint az commissarius urak limitatioja szerint tartozzanak az kőfal megül bizonyos számú gyalogot adni, sub poena superius declarata. Az címeres nemes emberek is az nemes had mellett felüljenek, mind városokon, falukon lakozók; az szepesi lanceatus nemes emberek is. Továbbá mivelhogy az personalis insurrectioneóban gyakorta sok inconvenientia szokott volt esni, mivelhogy sok nemes emberek szolgálnak urak és főnemes emberek háta megett, azért statutum est, hogy minden szolga-nemes ember személyétül lovast adjon sub poena superius declarata irremissibiliterque exigenda, kivéven az Homonnay Bálint uram szolgálait, kiket az constitutióban való articulus arra oblgál, hogy in isto casu sub poena notae infidelitatis tartozzanak az urak háta megül eljüni és ki-ki vármegyéjével egyetérteni. Ha pedig oly találatnék, akármiféle az országbeli nemes emberek közül, ki csak azért is szolgálatra oblgálná magát, hogy azáltal liber lehetne a personalis insurrectione, affélének dolus et fraus ne patrocinálhassék, hanem in duplo convinctassék irremissibiliter. Ez pedig saltem in hoc unico casu et hoc vice summaque patriae inevitabili necessitate szolgáljon.

De exercitu campestri azt végezze az nemes ország az commissarius urakkal 6 nagysággokkal, hogy az minemű 500 lovas cassai had leszzen, elosztassék az végekben pro commoditate. Az főkapitányok pedig continuo Cassán lakják, és úgy legyen az végházakban elosztva az az 500 lovas, hogy azokon kívül legyen az végházakban való elegendő vitézli rend. Ezek pedig semmiképen az falukra nem menjenek.

[XI.] Az mi illeti azt a propositiót, kiben 6 nagyságok proponálja, hogy az közönséges executiokban és fassiók dolgában nagy fogyatkozás legyen, minthogy praeceptoriat sincs hol venni, interim justus patitur. Azért unanimes voto az idevaló nemes ország az commissarius uraknak 6 nagyságoknak, kik pro bono publico vadnak most itt Cassán, autoritast és hatalmat ad arra, hogy requisitoriat, compulsoriát, novum iudicium praeceptoriatkat, fassiókat, revisionalist, procuratoriumot 6 nagyságok kiadhassanak; szintén annyi ereje legyen, tanquam regni iudex ordinarius adná el. Tartson pedig ez 6 nagyságokon az autoritást az generális diaetaig, salvis constitutionibus prioribus usque ad diaetam generalem, ubi plenaria eligentur iudices regni ordinarii.

[XII.] Az mi illeti azon propositiót, holott 6 nagyságok proponálja, hogy az dutka dolgában nagy inconvenientia legyen az országban, és noha látja az nemes ország, hogy ez úgy legyen, de az jövő ország gyűléséig ugyan 10 pénzben hadgya járni az dutkát.

[XIII.] Az mi illeti azt, ahol 6 nagyságok proponálják, hogy az minemű vármegyék Maramaros, Kraszna, Bihar, Keözep-Zolnok immár alkalmas időtül fogva Erdélyhez bíratattak, hogy az ország visszakévéja és incorporálja az koronához: Ezt igen méltó dolognak látja lenni az nemes ország, és mivel az ország gyűlésének előtte azt in effectum netalán nincs mód benne hogy vihesse, mindazonáltal ne videatur taciturnitate et silentio juri suo injuriam facere, tetszik az nemes országnak, hogy még az generális diaetának előtte bizonyos követői által találja meg az ide való nemes ország és az commissarius urak is 6 nagyságok 6 felsége koronás királyunk képében az erdelyi vajdát e felől, és az minemű válasszal jönek meg követeink, tudgyunk arról az ország gyűlésében mit deliberálnunk.

[XIV.] Továbbá, mivel hogy az nemes ország legnagyobb dolognak arányozza lenni azt az dologot, kit 6 nagyságok az sok gonosz hír felől és az törökök salvus conductus nélkül országunkban való követség-járása felől, annak felette az hajdúságnak rezgelődése felől proponála, mivelhogy ez illeti édes hazánknak megmaradásának és az szép békességnek és szabadságunknak állapotját, méltónak találjuk lenni, hogy mindenek előtte erről legmaturiusab, úgy mint derék dologrul végezzünk. Annakokáért az nemes ország emlékezvén sokféle külömb-külobb nyomorúságainkrul, inségünkrol, kikben ugyan megfáradott és elemésztődött, szükségesnek arányozza lenni, hogy minden akadály, ki az szép békességgel és hazánknak megmaradásával ellenközik, medio tolláltassék. Tetszik azért ez mind fejünként az nemes országnak, hogy minden késedelem nélkül bizonyos fő böcsülletes emberek követségben menjenek az nemes országtul és az commissarius uraktul 6 nagyságoktul Homonnay Bálint uramhoz 6 nagyságához, úgy mint az kirül az hírek vadnak; mindeneknek előtte pedig emlékeztessék 6 nagyságát arra az fogadásra, kire egy ország előtt hittel kötelezte magát, hogy igaz leszzen, míg él, Magyarországnak mint édes hazájának, és legnagyobb szükségében, ahu leg súlyosbnak arányozzák lenni, ott akar szolgálni hazájának. Mely ígérati és maga ajánlása ellenkezik ezekkel, kiket mostan 6 nagysága felől hallunk és értünk. Mert legelőször azt értjük 6 nagysága felől, hogy nemcsak az erdelyi fejedelemiséget kívánja, hanem még — az mint az hír legyen — az török császár követit is úgy hallgatta legyen meg, kik ötött mint magyarországi fejedelmet úgy idvözlötték, és mindenütt mentekben is beszélgettek, hogy 6 az magyarországi király, és evégre szablyát, botot, zászlót, kaftánt, pecsétes levelet hoztának volna Törökországbul neki. Annakokáért, mivelhogy ilyen nagy bátorsága legyen 6 nagyságának ezekre, kik hazánknak veszedelmére néznek, nem lehet egyéb benne, inti és kéri az nemes ország 6 nagyságát, hogy 6 nagysága mindenképpen és teljességgel supersedáljon ezektül, mert az török követeket sine Suae M^{tes}, dominorum commissariorum et totius regni scitu et voluntate csak magához bocsátani is egy magyarországi úrnak nem kicsin dolog, és olyat gondolhat ezen az ország, kiből 6

nagyságának nagy dolga és számadása következhetnék. Holott tudjuk, mit tartson az végezés, ki vagy on felsege császár urunk és az nemes Magyarország között, kibem immár tökéletes vég vagy on és az szép békeségnek állapotját immár Isten kegyelmességéből el is kezdjük apprehendálni.

Továbbá ezen is kicsinnyé megháborodott az ország, hogy érti, hogy Homonnay uram ő nagysága titkon való tanácskozásokat tart az hajdú kapitányokkal, azokat titkon mindenünnen magához hívhatja, azokat sollicitálja, támadásra izgatja; Zathmart is, az az híre, hogy ő tart ellent benne, hogy meg ne adják ő felsége számára, az bécsi végezés ellen, ki nem egyéb, hanem turbatio publicae pacis et erectio contra statum publicum; holott egyszer az ország az hajdúságot teljességgel leszállította, látván, hogy veszedelmes továbbá való fenlétek az hajdúknak. Azért ezt ugyan megjelentsék egyáltalában ő nagyságának, hogy ha ezek úgy vadnak, az mint az hír ő nagysága felől vagy on, és az mint bizonyosson előnkben és az commissarius urak eleiben hozták, hogy ezektől supersedáljon. Mert általán fogván elvégezte az nemes ország, hogy ha ő nagysága ebben akar előmenni, az kit elkezdett (és ha úgy vagy on, az mint értjük), hogy nemcsak el nem akarja szenvedni az nemes ország, de az végezés szerint, ki vagy on ő felsége koronás királyunk és Magyarország között — kinek megtartására hittel kötelezték utrinque magokat — poenáját is irrogálják ő nagyságának. De szükséges dolognak arányozzuk lenni, hogy mint szerelmes szép tagját ez nemes országnak, ő nagyságát praemoneáljuk atyafiúi szeretetképpen, minthogy ő nagyságának mind fejenként javát kívánja az nemes ország, hogy tartsa az szép hazája szeretetihez magát, és ex superbundanti, ha ugyan pertinaciter ő nagysága sem az szép hazájának javának és megmaradásának consideratióját, sem az maga javát, becsületit, megmaradását meg nem gondolván, ilyen hazánk javából ellenkező dolgokban elő akar menni és turbálni az publica pax: megjelentsék az követek, hogy egyáltalában elvégezte az nemes ország, hogy legelőször az maga személyt keresse meg ő nagyságának, annakutána szolgálit, nemes embereket, kik tagjai országunknak, elvegye ő nagysága háta megül és jószágát confiscálja ő nagyságának. Kire soha senkinek sem gondolatja, sem szája nem tátódna, de nagyobbban irányozzák lenni az közönséges nemes országnak megmaradását és szép szabadságát, hogy sem mint az ő nagysága maga hasznát, ki pogány kézben akarja adni hazánkat és annak libera electióját. Ha ő nagyságát az Úr Isten az erdélyi fejedelemségre választotta, más módot keressen abban, nem hazánk veszedelmével.

Annakokáért mégis azt proponálván, ha ezek mind így vadnak, és ő nagysága nem akarná magát recolligálni, statum est per regnicolas, hogy az nemes ember szolgálit azonnal et de facto Homonnay Bálint uram ő nagysága háta megül elálljonak és abban participessék ne legyenek, mint boni cives patriae. Ha valamelyek találtatnának, kik az urokkal ebben egyet akarnának érteni, tanquam pestes patriae absconditassanak, et eo facto in notam perpetuae infidelitatis incurraljonak.

Zattmarban lakozó nemes emberek is és az két város, Zakmar és Nemeti, úgy és hasonlóképpen járjonak, hogyha valahogy Boczkay Miklós uram ő nagysága meg nem akarná adni Zakmar várát, és el nem állanának eo in casu Boczkay uram mellől és az országgal egyet nem akarnának érteni az két várossal egyetemben.

Ahol török követeket, hajdú hadnagyokat, kapitányokat és egyéb rendbéli támadó embereket az ő felsége végbeli kapitányok, vármegyék kapitányai és egyéb hazánk tagjai kaphatnának,⁴¹ kik titkon való tanácskozásokat, követségjárásokat forgatnának, avagy hazánkból, más idegen országból is mennének, eidem poenae infidelitatis subjaceant, nevezet szerint Erdélyben, Lengyelországban és mindenütt fogják és ide az commissarius urak ő nagyságok kezéhez hozzák, és úgy animadveráljanak affélékre, tanquam contra turbatores publicae pacis et eos, qui se erigunt contra statum publicum.

[XV.] Statum postea est, hogy mindenütt, minden vármegyékben az hajdúságot ne hagyják feltámadni, hanem valamely hajdúk le nem szállanának, minden marháok elvétessék, ő maga rabbá legyen; hanem ha jámbor akar lenni, fogja az eke szarvát és éljen jámborul, vagy pedig fizetésért szolgáljon ő felsége és az ország számára.

[XVI.] Item könyörög azon az nemes országnak Deseöfy János uram az tokaji kapitány, hogy az minemű hitlevelet az szegény fejedelem tőle, miérthogy az az hitlevél Homonnay Bálint uramnál ő nagyságánál vagy on, hogy azt az commissarius urak ő nagyságok és az ország visszakévnék ő nagyságától.⁴² Azért ez tetszik az országnak ebben, hogy az commissarius urak ő nagyságok és az ország kívánják ki kezéből Homonnay uramnak ezt az hitlevelet, és adják meg Deseöfy uramnak. Ha pedig meg nem akarná adni, az ország ugyan most cassálja az invalidálja azt a hitlevelet, minthogy immár megholt az szegény fejedelem és invigorosummá is teszi. Az szerint legyen Rá-

41 Értsd: találának, előtalálának

42 Desseffy János hitlevelét nem ismerjük. Homonnai Bálint így írt erről a hitlevélről 1607. január 13-án apósának, Rákóczi Zsigmondnak: „Bizonnyal higgye Kegyelmed, oly erős az kötés Tokajrul, hogy hanem ha pokolban akar élni Deseöfi uram, de én akaratomon kell járnia és annak kell Tokajt adni, az kinek én mondom, minden kétség nélkül higgye Kegyelmed.” (OL Zichy család lt. Missiles N. 8484.)

koczy⁴³ uram, ő felsége kallai kapitánya, és minden egyebeké, kik az ő felsége alá adták magokat, reversalis leveleknek is állapotja is és megadássa.

[XVII.] Item panaszkodnak egynehány rendbeli atyánkfiai, hogy az szegény Boczkay fejedelem idejében sok várakbul, városokbul, kastélyokbul lövő és egyéb hadi szerszámokott kivitte- nek, nevezett szerint Cassáruul, Zadwarabul, Zendreöbül, Saros Várrábul, Dewenybüul,⁴⁴ Fillek büul, Jazorul, Kallobul, Geörbüul,⁴⁵ Puthnokbul, Patakruul, Onodbul, Gachbul, Zent Martonbul,⁴⁶ Leöché- rüul Zepes Várrában, Cassáruul Eperiness és egyéb helyekrüul. Azok in loca sua visszavitesse- nek és megadattassanak.

Panaszkodnak az országbeliek, hogy mindekkoráig is az német benne vagyon Murany várrá- ban. Annakokáért az beczi végezés szerint késedelem nélkül vitessenek ki onnét, ezen instálnak az commissarius urak ő nagyságok által ő felségének az regnicolák.

[XVIII.] Item panaszkodnak az Geömeör, Borsod, Torna, Abauywar, Zabolch, Hewes, Honth, Zolyom, Nograd, Zemlin és egyéb vármegyebeli atyánkfiai, hogy az törökök az holdolt falukat képtelen és szokatlan holdolásokkal saccoltatják, és munkákkal, szolgálattal molestálják az szegény- séget, holot nincs az végezésben, hogy szolgálni tartozzék nekik, hanem csak adózó hóddal.

[XIX.] Item panaszkodnak, hogy az mint szokásul kezdették volt az végbeli kapitányok venni, hogy nemes embereknek jószágokra vitézlő népet kibocsátván, jobbágyokat hatalmassul felrakat- ván elvinnék az földesúrnak bosszúságára és nagy kárára. Ennekutánna efféléket ne merjenek cse- lekedni, sőt az kikett elvittének is, vagy magok szabad akarattok szerint az végvárakban mentenek is, azokat az földesuroknak de facto kiadják.

[XX.] Statutum est etiam, ut literae quaevis adjudicatoriae tam in tabula regia, quam sedibus iudicum parochialium executioni mandentur. In illis tamen casibus, qui saltem hoc distrubiorum tempore sunt facti et patrati. Sic tamen, quod si per regni negocia fieri poterit, exceptis illis, qui in publicis legationibus fuerint occupati.

[XXI.] Item statutum est, mivel panaszkodás képen jelenték bizonyos atyánkfiai, hogy ez mostani háborúban káptalanokbul és egyébünnen ex locis authenticis protocollumok és levelek vesz- tenek, tévedtenek ide s tova distraháltattanak, ki mind az országnak, mind penig privatim minde- neknek nagy kárára vagyon, azért conclusum, hogy valahol efféle leveleket találnak valakiknél, in loca authentica visszaadni kívánják; ha nem akarnák vissza in sua loca adni az kiknél vadnak, hanem contra jus regni et quorumvis pertinaciter tartanák, primum ad juramentum praestandum compelláltassanak coram vicecomite. Kit ha nem akarnának cselekedni, avagy az levelekett perti- naciter tartanák, eo facto in notam perpetue infidelitatis incidant. Az viceispán in eo casu az no- tariust és egy szolgabírót vegyen melléje.

[XXII.] Statutum insuper est, ut donationes et inscriptionales principis olim Boczkay produ- cantur ab iis, qui per dominos commissarios requisiti fuerint, quibus ad producendum com- petens terminus debeat. Negligentibus autem bona auferentur et prioribus possessoribus resti- tuentur, vigore articulorum Viennensium.

Statutum item est, hogy utrinque az keresztyén rabok elbocsátassanak, secus facturi incurrant in poenam transactionis Viennensis, videlicet notae infidelitatis.

Item viceispán mindjárt választassék Hewes vármegyében; Forgách Zsigmond uram ő nagy- sága válasszon az vármegyében.⁴⁷

Az Kallay familiának statutum est — úgymint Lőrincnek, Miklósnak, Ferencnek, Jánosnak — jószágok megadássék, úgy mint az kallai város piacával egyetemben, kivéven ebből az derékváratt és huszárvaratt, mely ő felsége számára maradt az ő felsége jóakarattáig.

[XXIII.] Denique az gratuitus labor felől, ki hova szolgáljon, mely várhoz, ezt statuálta az or- szág, hogy mivel Zakmar épült hely, azért onnan, úgymint Zakmar vármegyébül szakasszanak kétt szolgabíró járásátt Ecedhez; Zabolch és Ungh és Ugocza vármegyét peniglen éppen fordítsák Kal-

43 Rákóczi Lajos

44 Divény

45 Diósgyőr

46 Tiszaszentmárton, Szabolcs megye északi csücskében.

47 Az e korabeli általános gyakorlat szerint (1548: 70 tc) az alispán személyére a főispán tett javasla- tot a közgyűlésnek, két vagy több megyebeli köznemest is jelölve a tisztségre. Mivel Heves megye főispánja az egri püspök volt, a megye nemessége viszont zömében a református vallást követte, a jelölés és a választás egyaránt súrlódásokra adott alkalmat. Szuhai István egri püspök egyébként évek óta nem folyt be a megye életébe (a bécsi békében száműzték is), ezért nem tudtak alispánt választani és ezért kellett most a választáshoz Forgách Zsigmond nógrádi főispánt kiküldeni.

lóhoz; Zemlyén Tokajhoz szolgáljon, Bereg is. Abauj vármegye, Saros is, Scepes is Zendereót —, Geömeörnek egyik szolgabíró járása Putnokot építse, az hárma Zendereót, Torna is Zendereót, Borsod Onodott, Hewes is.

[XXIV.] Panaszolkodik az ország azonn is, hogy igen megkicsinítették az boros hordókatt, ki nagy kárára vagyon az országnak. Azért statutum est, hogy ennekutánna ne lehessen az hordó és ne legyen háromszáz budai iccénél kisebb. Secus facturi comites et vicecomites comitatum confiscant talia vina ad regni necessitatem et usum publicum.

[XXV.] Az pascuatio felől az ország panaszolkodására végeztük azt, hogy ennekutánna az vi-tézlő rend az nemes ember rétére az lovakat ne verjék, hanem az régi constitutiókhöz tartsák magokat az országbeliek. Az szolgák pedig ne járjanak ki se falukra, mert ha kimennek és violentiátt tesznek, fogattassanak meg és vitessenek az kapitánynak kezében. Éljenek pedig pénzekben.⁴⁸

[XXVI.] Nos igitur comes Georgius Turzo de Bethlehemfalwa Arvensis ejusdemque comitatus Arvensis perpetuus comes, dapiferorum regalium in Hungaria magister ac Sigismundus Forgacz de Gyemes, comes comitatus Nogradensis, pincernarum regalium in Hungaria magister, Sacrae Caesareae Regiaeque M^{ts} consilarii ac in Hungaria Superiore ab eadem caesareo regiaeque M^{te} delegati commissarii hosce, pro bono publico et permansione emolumentoque patriae nostrae nobiscum unanimi voto conclusos, nobisque exhibitos articulos autoritate plenipotentiae nostrae, nobis ab eadem sacrae caesareae regiaeque M^{te} et S. Ser^{te} datae et concessae approbamus, ratificamus, eisdemque consensum et assensum supremum nostrum praebeamus, promittentes et assurentes SS et OO hujus regni Hungarorum [!] Superiorum nos unanimi regnicolarum voto eosdem in omnibus punctis. clausulis et articulis observaturos et S^{as} quoque M^{tem} atque Ser^{tem} observaturam. In cuius rei firmitatem sigilla nostra authentica, manuum nostrarum subscriptione roborata eisdem impressimus applicavimusque. Datum in civitate regia et libera Cassoviensi, 27. die mensis Martii, anno Domini 1607.

LECTA ET CORRECTA PER ME SIGISMUNDUM PECHY, LEGATUM COMITATUS SAROSIENSIS MPRA.

P. H.

Comes Georgius Thurzo mp.

P. H.

Sigis. Forgacz comes
Nogradensis mp.

48 A gyűlésen az itt említettekén kívül egyes nagyurak hatalmaskodásai és peres ügyei is szóba kerültek. Ezeket azonban, úgy látszik, a jelenlevők jobbnak látták a határozatokban elhallgatni. A királyi biztosok 1607. március 27-én Nyáry Pálhoz levelet írtak, amelyben ezt olvashatjuk: „Mostani itt való gyűlésünkben adatott értésünkre, hogy az leánvári réven, mely országos rév, az hidas elrekkentetett volna, és az országnak szükséges dolgaiban jövő és menő emberek késedelmett és sok várakozást szenvednének, amellet messze való révekre kerülénének. Minthogy az révektől azért rendeltetett jutalom, hogy hidak és az hidasok készen tartassanak és az jövő s menő emberek tartóztatás kívül járhassanak, azért Kegyelmedet ő felsége nevével intjük s magunkéval kérjük, hogy az hidast az leánvári révre megszereztesse, sub poena in publicis constitutionibus decreta, az hidakat is hasonlóképpen meg csináltassa, az kik az rév táján vadnak, hogy az ország dolgaiban járóknak akadályok és késedelmek ne történjék. (OL Zichy család lt. Missiles N. 8148.) Szó eshetett továbbá — talán csak általánosságban — a városok szolgáltatásairól is. Erre az öt szabad királyi város (Kassa, Eperjes, Lőcse, Bártfa és Kisszeben) képviselőinek a részgyűlés berekesztése után, még március 26-án délután, a kassai tanácsházán tartott tanácskozásából következtetünk, ahol az alábbi határozatokat hozták: 1. Ha a jövőben az öt várost katonaság felállítására kötelezik, ennek költségeit egymásközt a korábbi limitációk arányában fogják szétosztani. 2. Az ágyúk vontatásához szolgálthatandó lovakkal kapcsolatban a jövőben a korábbi kiróvás csökkentését fogják kérni. De akárhány lovat kell is összesen kiállítaniok, egymásközt azt is a limitáció arányában fogják elosztani. 3. Az országgyűlésen a személynöknek vagy másnak adandó ajándék („verehrung”) költségeit, valamint 4. a közös érdekekben közmegegyezéssel kibocsájtott követségek kiadásait ugyan-ebben az arányban fizetik. (AmK Kassa város lt. Prot. T. 1607. Fol. 48—49.)

The Meeting of Nobility from North-Hungary in Kassa in March 1607

by *Kálmán Benda*

The Vienna Peace of 1606 put a stop to the riot led by István Bocskai, i. e. the struggle between Hungarian nobility and the Vienna Court, but left serious social and political troubles lurking underneath. And when the Prince of Transylvania, István Bocskai, died on December 29, 1606, his East-Hungarian properties (Ugocsa, Bereg, Szabolcs and Szatmár county, Kálló, Szatmár and the Fort of Tokaj) bestowed on him fell back to Emperor Rudolf I, King of Hungary. Archduke Matthias, governor of the country, sent a committee of three led by count György Thurzó to take over the properties. These commissioners arrived at Kassa, the capital of East-Hungary at the beginning of February 1607, where they entered talks on the reversion. The counties and towns were ready to take an oath of allegiance, except Miklós Bocskai, captain of Fort Szatmár and nephew to the late prince, who refused it, and so did the biggest local landlord, Bálint Homonnai, who sought alliance with the Turks and armed heyducks in order to lay his hands on the above mentioned properties and East counties. This attitude of Bocskai and Homonnai could easily have resulted in a second riot, since the majority of nobility too was discontented with the conduct of the Vienna Court. With the aim of isolating the two peers, György Thurzó convoked the diet of the counties and towns in question to be opened in Kassa on March 8, 1607. The diet enumerated the complaints of nobility in detail and made Thurzó promise remedies in the name of the Emperor. Having his word, the representatives in turn disapproved of Bocskai's and Homonnai's behaviour and called upon them to take the oath of allegiance. In the meantime the Turks receded, so Homonnai fearing isolation changed his mind and surrendered to the monarch. Bocskai's followed his example. By the end of April 1607, Thurzó concluded his mission: East-Hungary surrendered to the Hapsburg King.

The paper contains in an appendix the unabridged form of the two documents of the Kassa diet in March 1607, i. e. the motion (propositio) of the commissioners, and the answer of nobility to this; the latter contains the reply of the commissioners and the decisions of the meeting as well.

Собрание дворянских сословий верхней Венгрии в г. Кашша в марте 1607 года

Кальман Бенда

Заключением венского мира 1606 года закончилось венгерское восстание, руководимое Иштваном Бочкай, в борьбе между венгерскими сословиями и домом Габсбургов, но внутренние политические и общественные проблемы неоднократно вспыхивали и в дальнейшем. Князь Трансильвании Иштван Бочкай умер 29-го декабря 1606 года, и поэтому переданные ему пожизненно территории Восточной Венгрии (комитаты Угоча, Берг, Сабольч и Сатмар, вместе с крепостями Калло, Сатмар и Токай) согласно Венскому миру, перешли назад к императору, венгерскому королю Рудольфу I. Правитель Венгрии, эрцгерцог Матиас послал посольство под руководством графа Дьёрдя Турзо, состоявшее из трех членов, чтобы оно способствовало присоединению этих территорий. Посольство приехало в столицу Восточной Венгрии, город Кашша (Кошице) в феврале 1607 года и начало переговоры о присоединении. Руководства комитатов и городов заявили о готовности присягнуть на верность, но отказались присягать комендант крепости Сатмар, Миклош Бочкай (младший двоюродный брат умершего князя), а также самый крупный помещик области Балинт Хомоннай, который старался завязать отношения с турецкими пашами и вооруженными гайдуками, чтобы с их помощью получить княжество Трансильвании и сохранить указанные комитаты Восточной Венгрии. Отношения между Хомоннай и Бочкай легко могли бы привести к новому восстанию, так как большая часть дворянского сословия тоже была недовольна поведением венского двора. 8-ого марта 1607 года Турзо созвал в городе Кашша собрание представителей заинтересованных комитатов и городов с целью изолирования поднятого обоими магнатами движения. На собрании дворянское сословие изложило местные и всеобщие ущемления, которые Турзо именем короля обещал ликвидировать, и тогда участники собрания осудили поступок Хомоннай и Бочкай, и призвали их присягнуть на верность. Так как в то время турки отступили, Хомоннай, поняв свою изоляцию, одумался и принес присягу на верность королю, Бочкай также последовал его примеру. В конце апреля 1607 года Турзо завершил свою задачу: он обеспечил королю Габсбургу верность Восточной Венгрии.

В приложении статьи опубликованы два документа собрания, которое состоялось в марте 1607 года в городе Кашша: предложение (пропозиция) посольства и требования сословий; последний документ заключал в себе ответ посольства на требования сословий, а также решение собрания.